

**INLEIDENDE ANORGANIESE
EN FISIESE CHEMIE
STUDIEGIDS VIR**

NCHE111 PAC

NCHE111PAC

FAKULTEIT NATUURWETENSAPPE

Studiegids saamgestel deur:

CE Read

Taalsorg 2016

+Bladuitleg deur Elsabe Botha, **graphikos**

Hantering van drukwerk en verspreiding deur Departement Logistiek (Verspreidingsentrum)

Gedruk deur Ivyline Technologies 018 293 0715/6.

Kopiereg © 2018-uitgawe. Hersieningsdatum 2018

Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus

Geen gedeelte van hierdie boek mag in enige vorm of op enige manier sonder skriftelike toestemming van die publiseerders weergegee word nie.

INHOUDSOPGAWE

Verwelkoming	v
Algemene module-inligting.....	v
Veronderstelde leer (toelatingsvereistes).....	v
Kontakbesonderhede.....	v
Werksprogram	v
Studemateriaal.....	vi
die volgende is belangrik!	vi
Assessering.....	vii
Deelname- en modulepunt.....	vii
Summatiewe assessering (eksamen)	vii
Hoe om die studiegids te gebruik.....	viii
Aksiewoorde	viii
Studie-ikone.....	ix
Waarskuwing teen plagiaat.....	x
LEERAFDELING A DIE BASIESE BOUSTENE VAN CHEMIE	1
1 Basiese konsepte van chemie	3
1.1 CHEMIE EN CHEMIESE METODEDES	4
1.2 KLASSIFIKASIE VAN MATERIE	5
1.3 ELEMENTE	6
1.4 VERBINDINGS	7
1.5 FISIESE EIENSKAPPE.....	8
1.6 FISIESE EN CHEMIESE VERANDERING	9
1.7 EENHEDE VAN METING	10
1.8 METINGS: PREZISIE, AKKURAAKTHEID, EKSPERIMENTELE FOUTE EN STANDAARDAFWYKING	11
1.9 DIE WISKUNDE VAN CHEMIE.....	12
1.10 DIE TEGNIEK VAN PROBLEEMOPLOSSING EN GRAFIEKE	13
2 Atome, molekules en ione.....	14
2.1 ATOOMSTRUKTUUR – PROTONE, ELEKTRONE EN ATOOMMASSA	15
2.2 ISOTOPE	16
2.3 DIE PERIODIEKE TABEL	17
2.4 MOLEKULES, VERBINDINGS EN FORMULES	18
2.5 IONIESE VERBINDINGS: FORMULES, NAME EN EIENSKAPPE.....	19
2.6 MOLEKULÊRE VERBINDINGS: FORMULES EN NAME	20
2.7 ATOME, MOLEKULES EN DIE MOL	21
2.8 CHEMIESE ANALISES: BEPALING VAN DIE FORMULES VAN VERBINDINGS	22
3 Chemiese reaksies	23
3.1 INLEIDING: BALANSERING VAN CHEMIESE VERGELYKINGS	24
3.2 INLEIDING TOT CHEMIESE EWEWIG	25
3.3 WATERIGE OPLOSSINGS	26
3.4 PRESIPITASIEREAKSIES	27
3.5 SURE EN BASISSE.....	28
3.6 GASVORMINGSREAKSIES	29
3.7 OKSIDASIE-REDUKSIEREAKSIES	30
3.8 BALANSERING VAN OKSIDASIE-REDUKSIEREAKSIES	31
3.9 KLASSIFIKASIE VAN REAKSIES IN WATERIGE OPLOSSINGS	32
4 stoïgiometrie: kwantitatiewe inligting oor Chemiese reaksies.....	33
4.1 MASSAVERWANTSKAPPE IN CHEMIESE REAKSIES: STOÏGIOMETRIE	34

4.2	REAKSIES WAARVAN EEN REAGENS IN BEPERKTE HOEVEELHEID TEENWOORDIG IS (BEPERKENDE REAGENSE).....	35
4.3	PERSENTASIEOPBRENGS	36
4.4	CHEMIESE VERGELYKINGS EN CHEMIESE ANALISE.....	37
4.5	METING VAN KONSENTRASIES VAN VERBINDINGS IN OPLOSSING	38
4.6	PH, 'N KONSENTRASIESKAAL VIR SURE EN BASISSE.....	39
4.7	STOÏGIOMETRIE VAN REAKSIES IN WATERIGE OPLOSSINGS	40
5	Beginnels van chemiese reaktiwiteit: Energie en chemiese reaksies	41
5.1	ENERGIE: BASIESE BEGINSELS	42
5.2	SPESIFIEKE WARMTE(HITTE)KAPASITEIT: WARMTE EN AFKOELING	43
5.3	ENERGIE EN TOESTANDSVERANDERINGE	44
5.4	DIE EERSTE WET VAN TERMODINAMIKA	45
5.5	ENTALPIEVERANDERINGE VIR CHEMIESE REAKSIES.....	46
5.6	KALORIMETRIE	47
5.7	ENTALPIEBEREKENINGE	48
5.8	PRODUK- OF REAGENSBEVOORDEELDE REAKSIES EN TERMODINAMIKA.....	49
	LEERAFDELING B DIE BEHEER VAN CHEMIESE REAKSIES.....	50
6	chemiese kinetika: die tempo van chemiese reaksies	51
6.1	TEMPO'S VAN CHEMIESE REAKSIES	52
6.2	REAKSIEKONDISIES EN TEMPO'S.....	53
6.3	DIE EFFEK VAN KONSENTRASIE OP DIE REAKSIETEMPO	54
6.4	KONSENTRASIE-TYD-VERWANTSAPPE: GEÏNTEGREERDE TEMPOWETTE	55
6.5	'N MIKROSKOPIESE BESKOUIING VAN REAKSIETEMPO'S	56
6.6	REAKSIEMEGANISMES	56
7	beginnels van chemiese reaktiwiteit: ewewig	57
7.1	CHEMIESE EWEWIG: 'N OORSIG.....	58
7.2	DIE EWEWIGSKONSTANTE EN REAKSIEKWOSIËNT.....	59
7.3	BEPALING VAN 'N EWEWIGSKONSTANTE	60
7.4	DIE GEBRUIK VAN EWEWIGSKONSTANTES IN BEREKENINGE	61
7.5	GEBALANSEERDE REAKSIEVERGELYKINGS EN EWEWIGSKONSTANTES	62
7.6	VERSTEURING VAN 'N CHEMIESE EWEWIG.....	63
8	Beginnels van chemiese reaktiwiteit: Die chemie van sure en basisse.....	64
8.1	DIE BRØNSTED-LOWRY-KONSEP VAN SURE EN BASISSE	65
8.2	WATER EN DIE PH-SKAAL.....	66
8.3	EWEWIGSKONSTANTES VIR SURE EN BASISSE.....	67
8.4	SUUR-BASISEIENSKAPPE VAN SOUTE	68
8.5	VOORSPELLING VAN DIE RIGTING VAN SUUR-BASISREAKSIES.....	69
8.6	TIPES SUUR-BASISREAKSIES	70
8.7	BEREKENINGE MET EWEWIGS-KONSTANTES	71
8.8	POLIPROTIESE SURE EN BASISSE	72
8.9	MOLEKULÊRE STRUKTUUR, BINDING EN SUUR-BASISOPTREDE	73
8.10	DIE LEWIS-KONSEP VAN SURE EN BASISSE	74
9	beginnels van chemiese reaktiwiteit: ander aspekte van waterige ewewigte	75
9.1	DIE GEMEENSKAPLIKE IOONEFFEK	76
9.2	PH-BEHEER: BUFFEROPLOSSINGS.....	77
9.3	SUUR-BASISTITRASIES	78
9.4	OPLOSBAARHEID VAN SOUTE	79
9.5	PRESIPITASIE-REAKSIES.....	80
9.6	DIE EWEWIGTE VAN KOMPLEKSE IONE	81
9.7	DIE OPLOSBAARHEID VAN KOMPLEKSE IONE	81
	BYLAAG	82

VERWELKOMING

Baie welkom by die NCHE111-module.

Jy het ingeskryf vir 'n module wat jou nie net gaan help in die res van jou graadkursus nie, maar dit gaan ook 'n verskil in jou lewe gaan maak! Chemie is 'n relevante, opwindende vakgebied met hope toepassings in die alledaagse lewe.

Chemie is beslis interessant en jy gaan baie dinge in die wêreld om jou beter verstaan ná afloop van selfs net hierdie eerste, inleidende module. Die module is egter ook uitdagend en gaan heelwat tyd verg, maar onthou: sukses kom net deur harde werk!

Sterkte

Dr CE (Colin) Read

ALGEMENE MODULE-INLIGTING

Hierdie module vorm die basis van al die chemiemodules wat by die NWU-PUK aangebied word. Die module se kredietwaarde is 12 en dit verteenwoordig dus 120 geskatte studie-ure.

VERONDERSTELDE LEER (TOELATINGSVEREISTES)

Die toelatingsvereiste om NCHE111 aan die NWU-PUK te neem, is 'n Nasionale Seniorcertifikaat met wiskunde geslaag op vlak 5 (60-69%) en Fisiese Wetenskap geslaag op vlak 4 (50-59%). Hierbenewens moet die student 'n APS-telling van ten minste 24 hê. (Kyk na Regulasies N1.5 en N1.6 in die Jaarboek vir meer besonderhede.)

KONTAKBESONDERHEDE

Dosent

Jou dosent vir die kursus in 2018 is dr CE (Colin) Read.

Leerfasilitering

Ek verwag van jou om vrae in die klas te vra as daar iets is wat jy nie verstaan nie. Om egter seker te maak dat almal die geleentheid het om hulle vrae te vra, sal ons in samewerking met die leerfasiliteerders die nodige tutoriaalperiodes reël.

Spreektye

Ek is geredelik beskikbaar, maar ten einde teleurstelling te voorkom, kontak my per e-pos om 'n afspraak te maak. Ek is in gebou G8, kantoor nommer F208 en my e-posadres is colin.read@nwu.ac.za. Neem vrymoedigheid as iets jou pla. Let wel, geen probleme sal telefonies of per e-pos bespreek word nie.

WERKSPROGRAM

By die eerste lesing sal ek 'n werkspogram aan jou gee. Die program sal presies aandui watter leergedeeltes gedurende watter lesing bespreek sal word, asook die datums waarop werksopdragte uitgedeel en ingedien, toetse geskryf en huiswerk ingedien moet word. Ek verwag van jou om volgens die program voorbereid na elke lesing te kom.

Klastye

Die dag, tyd en lokaal van wanneer en waar die lesings aangebied word, sal beskikbaar wees wanneer jy in Januarie 2018 inskryf.

STUDIEMATERIAAL

Voorgeskrewe handboek

Die voorgeskrewe handboek is *Chemistry and Chemical Reactivity*, 9de uitgawe, deur Kotz, Treichel, Townsend en Treichel. Uitgewers: CENGAGE Learning. Daar sal voortaan in hierdie studiegids na die handboek verwys word as **KT&T**.

Daar is ook ander handboeke geskik vir studente op eerste vlak in die Natuurwetenskap-takbiblioteek. Jy sal vind dat hierdie en ook ander inleidende chemiehandboeke baie uitgewerkte voorbeelde het wat jou met veral eksamenvoorbereiding kan help.

Lesingmateriaal

Ek publiseer die *Powerpoint*-skyfies van my lesings ná afloop van kontakssessies op *eFundi*, vanwaar jy dit kan aflaai. Hierbenewens word van die jongste onderrigtoetse, semesterassesserings en eksamenvraestelle met hulle nasienskemas ook op die web beskikbaar gestel om jou van bykomende oefen- en voorbereidingsmateriaal te voorsien.

Studiegids

Hierdie studiegids vorm die kern van die module en sal deurlopend as agtergrond en oorsig gebruik word.

Praktikum

Vir die praktiese werk in die laboratorium word 'n praktiese handleiding benodig: Handleiding vir NCHE111 en Antwoordblaaie van praktiese handleiding vir NCHE111. Jy moet dit na elke prakties saambring en jy moet dit gebruik ter voorbereiding vir elke prakties. Die praktiese antwoordboek sal jy gebruik om praktiese verslae in te doen en aan die einde van die prakties in te handig. Volgens die handleiding moet jy elke eksperiment tuis deeglik voorberei. Voor die aanvang van elke eksperiment sal jy 'n kort voorbereidingstoetsie skryf om te toets of jy oor die nodige kennis beskik.

DIE VOLGENDE IS BELANGRIK!

- *Berei voor vir elke lesing.* Beskou die module as 'n kassie vol gereedskap. Jy moenie net 'n stuk gereedskap kan identifiseer en beskryf nie (kennis), jy moet dit ook kan gebruik in nuwe situasies (insig). Tydens jou voorbereiding sal jy gou agterkom wat jy nie verstaan nie.
- *Woon lesings getrou by.* Jou oogmerk moet wees om aan die einde van elke lesing die werk wat behandel is volledig te verstaan. As jy nog steeds nie dit waarmee jy tydens jou voorbereiding gesukkel het verstaan nie, moet jy my vra om dit weer te verduidelik. Onthou dat lesings bedoel is om jou te begelei sodat jy self die werk kan baasraak.
- *Toets jou vordering.* Klastoetse is nie 'n straf nie. Dit is hulpmiddels wat jou in staat stel om te kyk of jy die uitkomst wat gestel is, bereik het. As jy nie na wense presteer het nie, gaan die werk weer deur, vra vrae in die klas, woon tutoriaalperiodes by; kortweg gestel, remedieer die probleem.
- *Bly op datum.* Onthou dat as jy eenmaal agtergeraak het, dit baie moeilik is om weer in te haal.

- **As daar gedurende die semester 'n probleem opduik wat jou werk nadelig beïnvloed, moet jy asseblief kom gesels. Moenie wag totdat dit te laat is nie!**

ASSESSERING

FORMATIEWE ASSESSERING

Ek sal deurlopend gedurende die semester van sommige van die volgende formatiewe assessering gebruik maak om jou vordering te monitor en 'n deelnamepunt vir jou op te bou: onderrigtoetse, werksopdragte, huiswerkopdragte, 'n praktiese en 'n semestertoets.

Indien 'n student hierdie chemiemodule herhaal, kan sodanige student **eenmalig** aansoek doen vir vrystelling van die spesifieke module se praktiese komponent met die voorwaarde dat die student ten minste 60% as finale praktiese punt in die vorige twee jaar behaal het. (Kyk 2018 jaarboek).

Volledige inligting oor die inhoud en bydrae van elke tipe formatiewe assesseringsgeleentheid tot jou deelnamepunt (die punt waarmee jy eksamen gaan skryf) sal op die werksprogram aangedui word.

Indien jy vir enige van die formatiewe assesseringsgeleenthede soos hierbo genoem afwesig was of nie ingehandig het nie of nie geskryf het nie, moet jy 'n geldige skriftelike verskoning by my inhandig binne 10 dae nadat die assesseringsdatum verstryk het. Hierdie geldige skriftelike verskonings moet slegs by my ingehandig word. Ek aanvaar geen verantwoordelikheid indien jy dit by enige iemand anders inhandig en dit gaan verlore nie. Die skriftelike verskoning moet ook jou titel, volledige voorletters, van, studentenommer, inligting oor die assesseringsgeleentheid wat jy gemis het en datum van die assesseringsgeleentheid bevat. Versuim om so 'n skriftelike verskoning by my in te dien sal vir jou 'n punt van nul vir daardie assesseringsgeleentheid besorg.

DEELNAME- EN MODULEPUNT

Die berekening van jou deelnamepunt sal op jou werksprogram aangedui word.

Om die module suksesvol af te handel, moet jou finale modulepunt minstens 50% wees (wat ook die slaagpunt vir enige ander assessering is). Verder moet jou eksamenpunt minstens 40% wees, ongeag wat jou deelnamepunt is. Die modulepunt word uit die gemiddeld van die deelnamepunt en die eksamenpunt bereken in die verhouding 1:1.

SUMMATIEWE ASSESSERING (EKSAMEN)

Ek sal die datum en tyd in die klas afkondig sodra dit beskikbaar is. Die eksamen duur 3 uur. Ek sal teen die einde van die semester met julle gesels oor die vorm van die vraestel. Gewoonlik bestaan dit uit 'n aantal teorievrae (definisies, wette, bewyse, ens.) wat die oplossing van probleme sal insluit. Om toelating tot die eksamen te verkry, moet jy 'n *deelnamebewys* verwerf. Die volledige vereistes hiervoor word in die jaarboek van die Fakulteit Natuurwetenskappe uiteengesit. Een vereiste is 'n *deelnamepunt van minstens 35%*.

As jy 'n deelnamebewys verwerf het, kan jy enige een of al twee eksamengeleenthede in Junie/Julie 2018 benut. Indien jy al twee geleenthede benut, sal die punt wat in die tweede eksamen verwerf word, die modulepunt bepaal. **Geen bewys vir afwesigheid van die eerste geleentheid is nodig nie.** Let daarop dat dit baie riskant sal wees om nie die eerste eksamengeleentheid te benut nie, want indien jy dan tydens die tweede geleentheid byvoorbeeld siek is, sal jy nie 'n spesiale (d.w.s. 'n derde) eksamengeleentheid ontvang nie.

'n Student wat geeneen van die twee geleenthede benut het nie, of wat ná afloop van die twee eksamenleenthede nie die module geslaag het nie, sal weer in 2018 vir hierdie module moet registreer, klasgeld betaal en klasse bywoon om 'n nuwe deelnamebewys te verwerf en sodoende toegang tot die volgende geskeduleerde eksamenleenthede te kry.

HOE OM DIE STUDIEGIDS TE GEBRUIK

Die doel van die studiegids is om jou deur die leerinhoud van NCHE111 te begelei. Daarom is dit nodig dat jy die studiegids so effektief moontlik gebruik. Jy kan die volgende as riglyne gebruik:

- Graad 12-leerinhoud vorm die basis (grondslag) waarop in NCHE111 voortgebou word. By sommige leergedeeltes word dit as “selfstudie” aangedui. Hierdie leergedeeltes moet jy self bywerk en voorberei vir toets- en eksamendoeleindes.
- Gaan die uitkomst soos vir die verskillende vlakke (module, leereenheid, leergedeelte) uiteengesit baie deeglik deur – dit sê wat jy behoort te bereik aan die einde van elke leergedeelte en leereenheid, asook aan die einde van die module.
- Bestudeer die studiemateriaal van elke leergedeelte volgens die riglyne wat in die studiegids en leeruitkomst gegee word.
- Maak seker dat jy al die leeraktiwiteite in elke leergedeelte van die studiegids uitvoer.
- Voltooi alle selfevalueringsvrae en sien dit na volgens die instruksies wat gegee word.

AKSIEWOORDE

Vrae, hetsy in toetse of eksamens, bevat altyd sekere sleutel- of aksiewerkwoorde. Jy moet weet wat die aksiewoorde beteken (d.w.s. wat die dosent daarmee bedoel) en wat van jou by die beantwoording van die vraag verwag word. Met die oog hierop word hier onder 'n kort lysie van sulke woorde verskaf.

KOGNITIEWE VLAK	AKSIEWOORD	BETEKENIS
VLAK 1: KENNIS	Definieer	Gee 'n akkurate, kort beskrywing van 'n begrip sodat die betekenis daarvan duidelik blyk.
	Beskryf	Eienskappe, feite of resultate word op 'n logiese, goed-geformuleerde wyse weergegee. Geen bespreking of verduideliking is nodig nie.
	Lys, Skryf, Gee, Noem	Gee die antwoord (feite) puntsgewys. Geen bespreking of verduideliking is nodig nie.
VLAK 2: INSIG	Verduidelik, Bespreek	Gee redes op 'n logiese, goed-gestruktureerde wyse vanuit illustrasies, modelle, wette en wiskundige vergelykings.
	Illustreer	Beskryf 'n begrip met behulp van voorbeelde of 'n skets of diagram met of sonder byskrifte.
	Onderskei, vergelyk	Feite, gebeure of probleme word teenoor mekaar gestel en ooreenkomste en verskille word na vore gebring.
	Som op	Om die wesentliche inligting op 'n beknopte en sistematiese manier weer te gee.
VLAK 3: TOEPASSING	Bepaal	Pas bestaande kennis en metodes (strategieë) toe op 'n nuwe probleem of situasie.
	Bereken	Enkele wiskundige metodes word toegepas om 'n

		numeriese antwoord te kry.
	Stel meganisme voor	Gee 'n meganisme, d.w.s. reaksieverloop, met pyltjienotasië en tussenstappe.
VLAK 4: ANALISE	Analiseer, bespreek	Verdeel 'n probleem, stelling of idee in die samestellende dele. Verduidelik die belang van elke deel en dui die onderlinge verwantskap tussen dele aan.
VLAK 5: SINTESE	Bereken	Meerdere wiskundige metodes word toegepas om 'n numeriese antwoord te kry.
	Bewys	Stellings word deur logiese aanvoer van aanvaarbare feite gestaaf.
	Dui verband aan	Vind en verduidelik die verwantskap tussen verskillende stellings.
	Som op of konstrueer	'n Groot massa kennis word opgesom en logies en sistematies georganiseer terwyl die essensie van die saak behou word.
VLAK 6: EVALUERING	Kritiseer, Gee 'n evaluering	Bepaal die waarde van 'n stelling, kwessie of argument deur te verduidelik of jy daarmee saamstem of daarvan verskil. Gee redes vir jou opinies. Analiseer die probleem en bepaal die waarde van elke komponent. Die resultaat word opgesom (sintese) om 'n omvattende en doelgerigte waardebeoordeling te lewer.

STUDIE-IKONE

Die volgende studie-ikone is in die teks van hierdie studiegids gebruik:

	Bestudeer die aangetoonde materiaal in die handboek/artikel, ens.
	Toets jou kennis. Voltooi hierdie vrae voordat jy voortgaan.

WAARSKUWING TEEN PLAGIAAT

WERKSTUKKE IS INDIVIDUELE TAKE EN NIE GROEPAKTIVITEITE NIE (TENSY DIT UITDRUKLIK AS 'N GROEPAKTIVITEIT) AANGEDUI WORD.

Kopiëring van teks van ander studente of uit ander bronne (byvoorbeeld die studiegids, voorgeskrewe studiemateriaal of direk vanaf die internet) is **ontoelaatbaar** – net kort aanhalings is toelaatbaar en slegs indien dit as sodanig aangedui word.

U moet bestaande teks **herformuleer** en u **eie woorde** gebruik om te verduidelik wat u gelees het. Dit is nie aanvaarbaar om bestaande teks/stof/inligting bloot oor te tik en die bron in 'n voetnoot te erken nie – u behoort in staat te wees om die idee of begrip/konsep weer te gee sonder om die oorspronklike skrywer woordeliks te herhaal.

Die doel van die opdragte is nie die blote weergee van bestaande materiaal/stof nie, maar om vas te stel of u oor die vermoë beskik om bestaande tekste te integreer, om u eie interpretasie en/of kritiese beoordeling te formuleer en om 'n kreatiewe oplossing vir bestaande probleme te bied.

Wees gewaarsku: Studente wat gekopieerde teks indien sal 'n nulpunt vir die opdrag ontvang en dissiplinêre stappe mag deur die Fakulteit en/of die Universiteit teen sodanige studente geneem word. Dit is ook onaanvaarbaar om iemand anders se werk vir hulle te doen of iemand anders in staat te stel om u werk te kopieer – moet dus nie u werk uitleen of aan ander beskikbaar stel nie!

LEERAFDELING A

DIE BASIESE BOUSTENE VAN CHEMIE

INHOUD VAN LEERAFDELING

Leereenheid 1	Basiese konsepte van chemie	Error! Bookmark not defined.
Leereenheid 2	Atome, molekules en ione	14
Leereenheid 3	Chemiese reaksies	23
Leereenheid 4	Stoïgiometrie: Kwantitatiewe inligting oor Chemiese reaksies.....	33
Leereenheid 5	Beginsels van chemiese reaktiwiteit: Energie en chemiese reaksies.....	41

Die tyd geskeduleer vir hierdie leerafdeling is 'n geskatte 80 uur.

Leerafdeling A is op gedeeltes van **Hoofstukke 1, 2, 3, 4 en 5** in **KT&T** gebaseer en sluit Leereenheid 1 tot 5 in.

BASIESE KONSEPTE VAN CHEMIE

Die tyd geskeduleer vir hierdie hele leereenheid is 'n geskatte 7 ure.

Hierdie hele leereenheid (Leergedeelte 1.1 tot 1.10) moet jy self bestudeer en voorberei vir toets- en eksamendoeleindes. Onthou dat selfstudiewerk tussen 10% en 20% van toetse, werksopdragte en die eksamen kan uitmaak.

Hierdie leereenheid is op hoofstuk 1 van **KT&T**, bl. 1 - 43 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van leereenheid 1 behoort jy:

- Die verskille tussen hipoteses, wette en teorieë te verstaan;
- die kineties-molekulêre teorie op die eienskappe van materie te kan toepas;
- materie te kan klassifiseer;
- elemente, atome, verbindings en molekules te kan herken;
- fisiese en chemiese eienskappe en veranderinge te kan identifiseer;
- verskillende vorme van energie te kan beskryf;
- die eenhede van meting te ken;
- die verskille tussen presisie, akkuraatheid, eksperimentele foute en standaardafwyking te kan verduidelik;
- data (numeriese waardes) in vaste notasies **sowel as** eksponensiële notasies of wetenskaplike notasies te kan uitdruk;
- te weet wat beduidende syfers is en dit korrek te kan neerskryf; en
- eenvoudige grafieke te kan teken en interpreteer.

CHEMIE EN CHEMIESE METODES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte $\frac{3}{4}$ uur.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 3 - 6 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Die verskille tussen hipoteses, wette en teorieë te verstaan;
- die wetenskaplike metode te kan verstaan;
- tussen kwantitatiewe en kwalitatiewe inligting te kan onderskei; en
- begrip te hê vir die rol van toeval en morele dilemmas en integriteit in die natuurwetenskappe.

Leergedeelte

1.2

KLASSIFIKASIE VAN MATERIE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte $\frac{3}{4}$ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 6 - 10 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die kineties-molekulêre teorie op die eienskappe van materie te kan toepas;
- die verskillende fases van materie (soliede, vloeistowwe en gasse) te kan herken en die eienskappe van elk te kan beskryf;
- verskille op die makroskopiese en mikroskopiese vlak van materie te kan beskryf; en
- die verskil tussen suiwer stowwe en mengsels asook tussen homogene en heterogene mengsels te kan aantoon.

ELEMENTE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1 uur. (Tyd vir die memorisering van simbole en name van die elemente is nie ingesluit nie).

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 10-11 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die simbole en name van die eerste 36 elemente op die periodieke tabel te kan gee sowel as die name en simbole van die volgende elemente Rb, Sr, Rh, Pd, Ag, Cd, Sn, Sb, Te, I, Xe, Cs, Ba, La, W, Pt, Au, Hg, Tl, Pb, Bi, Po, At, Rn, Ra, Ac, Th en U; en
- die terme atoom en element korrek te kan gebruik.

- Doen "Review and check for section 1.4" op bl. 11 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).
- Doen vraag 1 en 3 op bl. 21 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).

Leergedeelte
1.4

VERBINDINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte $\frac{3}{4}$ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 11 - 13 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die terme verbinding en molekule korrek te kan gebruik; en
- die term chemiese formule te kan definieer en korrek te kan gebruik.

- Doen "Review and check for section 1.5" op bl. 13 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).
- Doen vraag 5 op bl. 21 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).

FISIESE EIENSKAPPE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte $\frac{3}{4}$ uur.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 13 - 15 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Die term fisiese eienskap van materie met voorbeelde te kan omskryf;
- die begrip digtheid te kan hanteer, asook die verband daarvan met volume en massa; en
- die verskil tussen ekstensiewe en intensiewe eienskappe van materie te kan aantoon.

- Doen "Review and check for section 1.6" op bl. 15 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).
- Doen vraag 15 op bl. 21a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-39 agter in die handboek).

Leergedeele

1.6

FISIESE EN CHEMIESE VERANDERINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte ½ uur.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 15 - 17 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Die terme fisiese en chemiese verandering, reagentie en produkte te kan omskryf met voorbeelde; en
- 'n chemiese vergelyking te kan identifiseer en te kan verduidelik.

- Doen "Review and check for section 1.7" op bl. 17 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).
- Doen vraag 7 op bl. 21 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-38 agter in die handboek).

EENHEDE VAN METING

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte 1 uur.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 23 - 28 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Algemene eenhede vir meting in chemie te ken en te kan gebruik.

- Bestudeer voorbeeld 1 op bl. 26 om 'n idee van 'n tipiese eksamenvraag te kry.
- Doen "Review and check for section 1" op bl. 28 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-40 agter in die handboek).
- Doen vraag 3, 5, 7, 9, 13 en 15 op bl. 43a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-40 agter in die handboek).

METINGS: PRESISIE, AKKURAATHEID, EKSPERIMENTELE FOUTE EN STANDAARDAFWYKING

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte 15 minute.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 29 - 31 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Slegs die paar bladsye deur vir kennisname te lees.

Leergedeelte
1.9

DIE WISKUNDE VAN CHEMIE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 32 - 38 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Getalle in eksponensiële notasies sowel as wetenskaplike notasies te kan uitdruk en gebruik; en
- te weet wat 'n beduidende syfer is en beduidende syfers in berekeninge te kan aantoon en gebruik.

- Werk aandagtig deur die “Problem-solving tip 1” bo-aan bl. 34. Dit behoort jou baie te help in die res van die module waar jy nog heelwat berekeninge gaan doen.
- Doen “Review and check for section 3” op bl. 37 en 38 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-40 agter in die handboek).
- Doen vraag 23 en 25 op bl. 43b van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-40 agter in die handboek).

DIE TEGNIEK VAN PROBLEEMOPLOSSING EN GRAFIEKE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeeelte is 'n geskatte 15 minute.

Hierdie leergedeeelte is op **KT&T**, bl. 38 - 43 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeeelte behoort jy:

- Slegs die paar bladsye vir kennisname deur te lees.

Leereenheid

ATOME, MOLEKULES EN IONE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 15 uur.

Hierdie leereenheid is op hoofstuk 2 van **KT&T**, bl. 44 – 95k gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Die struktuur van die atoom, asook die terme atoomgetal en massagetal te kan beskryf;
- isotope te kan beskryf en die atoommassa van 'n element vanaf isotoopvoorkoms te kan bereken;
- die terminologie van die periodieke tabel te ken;
- formules vir ioniese verbindings en molekulêre verbindings te kan interpreteer, voorspel en neerskryf;
- ioniese verbindings en molekulêre verbindings te kan benoembenoem;
- sommige eienskappe van ioniese verbindings te ken;
- die begrip mol te kan verduidelik en molêre massas in berekenings te kan gebruik; en
- formules vir verbindings te kan aflei vanaf eksperimentele data.

ATOOMSTRUKTUUR – PROTONE, ELEKTRONE EN ATOOMMASSA

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 45 - 48 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die terme elektrone, protone, neutrone en algemene atoomstruktuur te kan verduidelik; en
- die relatiewe massaskaal en die atoommassa-eenheid te kan verduidelik.

- Bestudeer voorbeeld 2.1 op bl. 47 en 48 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 2.2" op bl. 48 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).
- Doen vraag 5 en 7 op bl. 95 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-43 agter in die handboek).

ISOTOPE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte uur.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 48 - 52 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Isotope te kan definieer en die massagetal sowel as die aantal neutrone vir 'n spesifieke isotoop te kan neerskryf; en
- eenvoudige berekeninge te kan doen om die atoommassa van 'n element en die isotoopvoorkoms met mekaar in verband te kan bring.

- Bestudeer voorbeeld 2.2 op bl. 50 en 51 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 2.3" op bl. 51 en 52 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).
- Doen "Review and check for section 2.4" op bl. 52 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).

DIE PERIODIEKE TABEL

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1 uur.

Hierdie leergedeelte (leergedeelte 2.3) moet jy self bestudeer en voorberei vir toets- en eksamendoeleindes. Onthou dat selfstudiewerk tussen 10% en 20% van toetse, werksopdragte en die eksamen kan uitmaak.

Hierdie leergedeelte is gebaseer op **KT&T**, bl. 52 - 63.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Groepe en periodes op die periodieke tabel te kan identifiseer; en
- tussen die metale, metalloïede, nie-metale, alkalimetale, alkali- aardmetale, halogene, edelgasse en die oorgangsmetale op die periodieke tabel te kan onderskei.

- Doen "Review and check for section 2.5" op bl. 63 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).
- Doen vrae 25 en 27 op bl. 95a en 95b van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-43 agter in die handboek).

MOLEKULES, VERBINDINGS EN FORMULES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 63 - 65 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Molekulêre formules, verkorte formules en struktuurformules te kan herken en interpreteer; en
- van die verskillende molekulêre modelle wat in chemie bestaan, bewus te wees.

- Doen "Review and check for section 2.6" op bl. 65 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).

IONIESE VERBINDINGS: FORMULES, NAME EN EIENSKAPPE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeeelte is op **KT&T**, bl. 65 - 76 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeeelte behoort jy:

- Te weet dat metale gewoonlik een of meer elektrone verloor om positiewe ione – bekend as katione – te vorm en dat niemetale gewoonlik een of meer elektrone opneem om negatiewe ione – bekend as anione – te vorm;
- die lading op 'n metaalkation te kan voorspel vir die volgende groepe metale: groep 1A, 2A en 3A;
- die lading op 'n niemetalaanion te kan voorspel vir die volgende groepe niemetale: groep 4A, 5A, 6A en 7A;
- formules vir ioniese verbindings te kan neerskryf deur katione en anione in die korrekte verhouding te kombineer sodat daar geen totale lading vir die ioniese verbinding is nie;
- die name en formules van poliatomiese katione en anione te ken (bestudeer tabel 2.4 op bl. 69 van **KT&T**);
- ioniese verbindings en eenvoudige binêre verbindings van die niemetale te kan benoembenoem; en
- Coulomb se wet te ken en die belangrikheid van Coulomb se wet te verstaan.

- Bestudeer voorbeeld 2.4 en 2.5 op bl. 70 en 71 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 2.7" op bl. 74 en 75 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).
- Doen vraag 37, 39, 43, 45, 47, 49, 51 en 55 op bl. 95b en 95c van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-43 en A-44 agter in die handboek).

Leergedeelte
2.6

MOLEKULÊRE VERBINDINGS: FORMULES EN NAME

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 76 - 77 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Eenvoudige binêre verbindings van die niemetale te kan benoem.

- Doen "Review and check for section 2.8" op bl. 77 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-42 agter in die handboek).

Leergedeelte

2.7

ATOME, MOLEKULES EN DIE MOL

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 77 - 84 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te verstaan en te weet dat die molêre massa van 'n element dieselfde is as die massa in gram van Avogadro se aantal atome van dié element;
- te weet hoe om die molêre massa van 'n element en Avogadro se getal in berekeninge te gebruik;
- te verstaan en te weet dat die molêre massa van 'n verbinding die massa in gram is van Avogadro se getal molekules van dié verbinding;
- die molêre massa van 'n verbinding te kan bereken vanaf die formule van die verbinding en die periodieke tabel; en
- die aantal mol van 'n verbinding wat deur 'n spesifieke massa van die verbinding verteenwoordig word, te kan bereken. Jy moet ook die omgekeerde kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 2.6 op bl. 80 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 2.7 op bl. 82 en 83 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 2.9" op bl. 83 en 84 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-43 agter in die handboek).
- Doen vraag 61, 63, 65, 67 en 73 op bl. 95c en 95d van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-44 agter in die handboek).

Leergedeelte
2.8

CHEMIESE ANALISES: BEPALING VAN DIE FORMULES VAN VERBINDINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 84 - 90 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die samestelling van 'n verbinding te kan uitdruk in terme van die persentasie samestelling; en
- die persentasie samestelling of ander eksperimentele data te kan gebruik om die empiriese formules en die molekulêre formules van verbindings te kan bereken.
- die formule van 'n verbinding vanaf massa data te kan bereken, en
- die formules van ioniese gehidrateerde verbindings te kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 2.8 op bl. 85 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 2.9 en 2.10 op bl. 87, 88 en 89 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 2.11 op bl. 89 en 90 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen vraag 79, 81, 83, 85, 93 en 95 op bl. 95d en 95e van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-44 agter in die handboek).

CHEMIESE REAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 17 uur.

Hierdie leereenheid is op gedeeltes van hoofstuk 3 van **KT&T** gebaseer, naamlik bl. 96 – 137h.

Leergedeelte 3.8 is egter op 'n gedeelte van hoofstuk 19 van **KT&T** gebaseer, naamlik bl. 715 - 723.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Eenvoudige chemiese reaksies te kan balanseer;
- die eienskappe van chemiese ewewig te verstaan;
- die eienskappe van ioniese verbindings wat in water opgelos is te verstaan;
- algemene sure en basisse te herken en sure en basisse se gedrag in waterige oplossings te verstaan;
- die algemene reaksietipes in waterige oplossing te kan herken;
- chemiese vergelykings vir die algemene reaksietipes in waterige oplossing te kan neerskryf;
- algemene oksidasie en reduksiereagense te ken; en
- oksidasiereduksiereaksies (redoksreaksies) te herken.

Leergedeelte
3.1

INLEIDING: BALANSERING VAN CHEMIESE VERGELYKINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 97 - 102 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Eenvoudige chemiese vergelykings deur middel van inspeksie te kan balanseer; en
- die inligting in 'n gebalanseerde chemiese vergelyking te kan gebruik.

- Doen “Review and check for section 3.1” op bl. 99 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).
- Bestudeer voorbeeld 3.1 op bl. 101 en 102 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen “Review and check for section 3.2” op bl. 102 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).
- Doen vraag 1, 3 en 5 op bl. 137a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-45 en A-46 agter in die handboek).

INLEIDING TOT CHEMIESE EWEWIG

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 0 min.

Neem slegs kennis van hierdie gedeelte. Chemiese ewewig word volledig in Leereenheid 7 behandel.

WATERIGE OPLOSSINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 105-110 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die verskille tussen elektroliete en nie-elektroliete te ken en voorbeelde van elke tipe te herken;
- die oplosbaarheid van ioniese verbindings in water te kan voorspel deur van 'n oplosbaarheidstabel gebruik te maak (Alhoewel die tabel in die middel van bl. 108 van **KT&T** in toetse of die eksamen aan jou verskaf sal word moet jy baie seker maak dat jy weet hoe om die tabel te gebruik. Die tabel word ook agter in die studiegids gegee.); en
- die ione wat vorm wanneer 'n ioniese verbinding of 'n suur of 'n basis in water oplos, te herken en te kan benoem.

- Bestudeer voorbeeld 3.2 op bl. 109 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 3.4" op bl. 109 en 110 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).
- Doen vraag 9, 11 en 13 op bl. 137a en 137b van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-47 agter in die handboek).

PRESIPITASIEREAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 110-114 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die produkte van 'n presipitasiereaksie te kan voorspel;
- 'n gebalanseerde vergelyking vir 'n presipitasiereaksie te kan neerskryf; en
- netto ioniese vergelykings te kan skryf.

- Bestudeer voorbeeld 3.3 op bl. 111 en 112 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 3.1" op bl. 113. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe om 'n netto ioniese vergelyking neer te skryf.
- Bestudeer voorbeeld 3.4 op bl. 113 en 114 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 3.5" op bl. 114 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).

SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeeelte is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van hierdie gedeelte op bl. 114-123. Sure en basisse word volledig in Leereenheid 8 behandel.

GASVORMINGSREAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 123-125 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die produkte van 'n gasvormingsreaksie te kan voorspel; en
- 'n gebalanseerde vergelyking vir 'n gasvormingsreaksie te kan neerskryf.

- Bestudeer voorbeeld 3.7 op bl. 124 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 3.7" op bl. 125 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).

Leergedeelte
3.7

OKSIDASIE-REDUKSIEREAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 125-131 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Eenvoudige en algemene oksidasie- en reduksiereagense te kan identifiseer (kyk tabel 3.3 op bl. 130);
- 'n reaksie as 'n oksidasie-reduksiereaksie (redoksreaksie) te kan herken;
- te weet watter verbinding (atoom) in 'n reaksie geoksideer word en watter verbinding (atoom) in die reaksie gereduseer word;
- die oksidasiegetalle van elemente in 'n verbinding te kan bereken; en
- te verstaan dat oksidasiegetalle die lading op 'n atoom verteenwoordig wanneer die elektrone van die verbinding volgens 'n stel riglyne getel word.

- Bestudeer voorbeeld 3.8 op bl. 128 en 129 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 3.9 op bl. 130 en 131 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 3.8" op bl. 131 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).
- Doen vraag 45, 47 en 49 op bl. 137c van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-48 agter in die handboek).

BALANSERING VAN OKSIDASIE-REDUKSIEREAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op hoofstuk 19 van **KT&T**, bl. 715-723 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Oksidasie-reduksiereaksievergelykings (redoksreaksies) in 'n neutrale medium, suur medium en basiese medium te kan balanseer deur van die halfreaksie benadering gebruik te maak.

- Bestudeer voorbeeld 19.1 op bl. 716 en 717 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag vir die balansering van 'n redoksreaksie in 'n **neutrale medium**.
- Bestudeer voorbeeld 19.2 op bl. 718, 719 en 720 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag vir die balansering van 'n redoksreaksie in 'n **suurmedium**.
- Bestudeer voorbeeld 19.3 op bl. 721 en 722 van **KT&T** om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag vir die balansering van 'n redoksreaksie in 'n **basiese medium**.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 19.1" op bl. 720. Dit sal vir jou 'n waardevolle opsomming gee van hoe om oksidasie-reduksievergelykings te balanseer.

Leergedeelte

3.9

KLASSIFIKASIE VAN REAKSIES IN WATERIGE OPLOSSINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 131-135 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die kerneienskappe van die vier tipes reaksies (presipitasie, suurbasis, gasvorming en redoks) in waterige oplossing te herken.

- Bestudeer voorbeeld 3.10 op bl. 134 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 3.9" op bl. 135 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-46 agter in die handboek).

STOÏGIOMETRIE: KWANTITATIEWE INLIGTING OOR CHEMIESE REAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 16 uur.

Hierdie hele leereenheid is op hoofstuk 4 van **KT&T**, bl. 139-179h en 'n klein gedeelte van hoofstuk 13 van **KT&T**, bl 470-473 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Stoïgiometriese berekenings te kan uitvoer deur van gebalanseerde chemiese reaksievergelyking gebruik te maak;
- te verstaan wat 'n beperkende reagens in 'n chemiese reaksie is en te kan bereken watter een van die reagense in 'n gebalanseerde reaksievergelyking die beperkende reagens is;
- die teoretiese en persentasie-opbrengs van 'n chemiese reaksie te kan bereken;
- stoïgiometrie te kan gebruik om 'n mengsel van verbindings te analiseer en om die formule van 'n verbinding te bepaal; en
- konsentrasies in oplossingstoïgiometrie te kan definieer, bereken en gebruik.

MASSAVERWANTSKAPPE IN CHEMIESE REAKSIES: STOÏGIOMETRIE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl.139-143 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die beginsels van die behoud van materie – wat die basis van chemiese stoïgiometrie is, te verstaan;
- die massa of molhoeveelheid van een reagens of produk vanaf die massa of molhoeveelheid van 'n ander reagens of produk te kan bereken deur gebruik te maak van 'n gebalanseerde chemiese vergelyking. Jy moet ook tussen massagroothede en molhoeveelhede kan skakel; en
- hoeveelheidstabelle te kan gebruik om stoïgiometriese inligting te orden.

- Bestudeer “Problem-solving Tip 4.1” op bl. 141. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe om 'n stoïgiometriese berekening aan te pak.
- Bestudeer voorbeeld 4.1 op bl. 141 en 142 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen “Review and check for section 4.1” op bl. 143 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-50 agter in die handboek).
- Doen vraag 1 en 3 op bl. 179a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-51 agter in die handboek).

Leergedeelte

4.2

REAKSIES WAARVAN EEN REAGENS IN BEPERKTE HOEVEELHEID TEENWOORDIG IS (BEPERKENDE REAGENSE)

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 143-147 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te kan bereken watter een van twee of meer reagense 'n beperkende reagens is; en
- die opbrengs van 'n produk te kan bereken op grond van die beperkende reagens.

- Bestudeer voorbeeld 4.2 op bl. 145 en 146 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 4.2" op bl. 147 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-50 agter in die handboek).
- Doen vrae 11, 13, 15 en 17 op bl. 179b van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-51 agter in die handboek).

Leergedeelte
4.3

PERSENTASIEOPBRENGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 147-150 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die verskil tussen werklike opbrengs, teoretiese opbrengs en persentasie opbrengs te verstaan en te kan beskryf; en
- die werklike opbrengs, teoretiese opbrengs en persentasieopbrengs te kan bereken.

- Doen “Review and check for section 4.3” op bl. 149 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-50 agter in die handboek).

Leergedeelte

4.4

CHEMIESE VERGELYKINGS EN CHEMIESE ANALISE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 4 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 150-156 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Stoïgiometrie te kan gebruik om 'n mengsel van verbindings te analiseer; en
- die empiriese formule van 'n onbekende verbinding te kan bepaal deur van stoïgiometriese beginsels gebruik te maak.

- Bestudeer voorbeeld 4.3 op bl. 152 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 4.4 op bl. 153 en 154 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 4.5 op bl. 155 en 156 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 4.4" op bl. 156 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-50 agter in die handboek).
- Doen vraag 25, 27 en 29 op bl. 179c van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-51 agter in die handboek).

Leergedeelte
4.5

METING VAN KONSENTRASIES VAN VERBINDINGS IN OPLOSSING

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 156-161 en **KT&T**, bl. 471-473 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die konsentrasie van 'n opgeloste verbinding in 'n oplossing in eenhede van mol per liter (molariteit) te kan bereken;
- die konsentrasie van 'n opgeloste verbinding in 'n oplossing in ander eenhede soos molariteit; molfraksie; massapersentasie en dele per miljoen (dpm) te kan uitdruk (hoofstuk 13, bl. 471-473);
- konsentrasies in verdere berekeninge te kan gebruik;
- te kan beskryf hoe om 'n oplossing met 'n gegewe konsentrasie vanaf 'n oplosbare verbinding en 'n oplosmiddel te kan berei; en
- te kan beskryf hoe om 'n oplossing deur verdunning vanaf 'n meer gekonsentreerde oplossing te berei.

- Bestudeer voorbeeld 4.6 op bl. 158 en 4.7 op bl. 161 om 'n idee te kry van tipiese eksamen vrae.
- Bestudeer “Problem-solving Tip 4.3” op bl. 160. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe om 'n oplossing deur middel van verdunning te berei.
- Doen “Review and check for section 4.5” op bl. 161 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-50 agter in die handboek).
- Doen “Review and check for section 13.1” op bl. 472 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-82 agter in die handboek).
- Doen vrae 39, 41, 43 en 45 op bl. 179d van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-51 agter in die handboek).

Leergedeelte
4.6

PH, 'N KONSENTRASIESKAAL VIR SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 161-164 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Die pH van 'n oplossing vanaf die hidroniumioon (H_3O^+ ion) se konsentrasie in die oplossing te kan bereken; en
- die hidroniumioon se konsentrasie in die oplossing vanaf die pH van die oplossing te kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 4.8 op bl. 163 en 164 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 4.6" op bl. 164 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-51 agter in die handboek).

Leergedeelte
4.7

STOÏGIOMETRIE VAN REAKSIES IN WATERIGE OPLOSSINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 164-172.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Stoïgiometriese probleme te kan oplos deur van konsentrasies gebruik te maak;
- te kan verduidelik hoe 'n titrasie uitgevoer word;
- die prosedure van standaardisasie van 'n oplossing te kan verduidelik; en
- die konsentrasies en molhoeveelhede van reagense vanaf titrasiewaardes te kan bereken.

- Bestudeer “Problem-solving Tip 4.4” op bl. 166. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe om 'n oplossing deur middel van verdunning te berei.
- Bestudeer voorbeeld 4.9 op bl. 165 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 4.10 op bl. 167 en 168 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 4.11 op bl. 168 en 169 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeelde 4.12 en 4.13 op bl. 169 - 171 om nog 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Doen “Review and check for section 4.7” op bl. 172 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-51 agter in die handboek).
- Doen vrae 63, 65 en 67 op bl. 179e van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-52 agter in die handboek).

Leereenheid
5**BEGINSELS VAN CHEMIESE
REAKTIWITEIT: ENERGIE EN
CHEMIESE REAKSIES**

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 17 uur.

Hierdie hele leereenheid is op gedeeltes van hoofstuk 5 van **KT&T**, bl. 181-217b gebaseer.

UITKOMSTE**Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:**

- Die oordrag van energie as hitte (warmte) wat met veranderinge in temperatuur en veranderinge in toestand geassosieer word, te kan assessee;
- die eerste hoofwet van die termodinamika te kan verstaan en te kan toepas;
- toestandfunksies (entalpie en interne energie) te kan definieer en te kan toepas;
- te kan beskryf hoe energieveranderinge gemeet kan word; en
- die energie wat afgegee of benodig word vir fisiese veranderinge om te kan plaasvind of vir 'n chemiese reaksie om te kan plaasvind, te kan bereken.

Leergedeelte

5.1

ENERGIE: BASIESE BEGINSELS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 182-184 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die aard van energieoordragte as warmte (hitte) te kan beskryf; en
- die taal van termodinamika te kan herken en gebruik, byvoorbeeld: die wet van behoud van energie, termiese ewewig, die sisteem en omgewing, eksotermiese reaksies en endotermiese reaksies.

- Doen “Review and check for section 5.1” op bl. 184 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).

Leergedeelte

5.2

SPESIFIEKE WARMTE(HITTE)KAPASITEIT: WARMTE EN AFKOELING

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 184-189 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Spesifieke warmtekapasiteit in berekeninge van energieoordrag as warmte en temperatuurveranderinge te kan gebruik; en
- die tekenkonvensies in termodinamika te verstaan.

- Bestudeer voorbeeld 5.1 op bl. 186 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 5.1" op bl. 187. Dit sal vir jou waardevolle inligting gee oor hoe om die verandering in temperatuur (ΔT) te bereken.
- Bestudeer voorbeeld 5.2 op bl. 188 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 5.2" op bl. 189 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).
- Doen vraag 5, 7, 9 en 11 op bl. 217 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).

ENERGIE EN TOESTANDSVERANDERINGE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 189-193 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die entalpie (warmte) van smelting en die entalpie van verdamping te kan gebruik om energieoordragte as warmte (hitte) gedurende toestandsveranderinge te kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 5.3 en 5.4 op bl. 190 - 192 om 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Doen "Review and check for section 5.3" op bl. 192 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).
- Doen vraag 17, 19 en 21 op bl. 217a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-55 agter in die handboek).

Leergedeele

5.4

DIE EERSTE WET VAN TERMODINAMIKA

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeele is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeele is op **KT&T**, bl. 193-198 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeele behoort jy:

- Die basis van die eerste wet van termodinamika te verstaan;
- te begryp hoe energieoordrag as warmte (hitte) en arbeid wat gedoen word op 'n sisteem of deur 'n sisteem bydra tot veranderinge in die interne energie van die sisteem; en
- toestandsfunksies waarvan die waardes slegs bepaal word deur die toestand van die sisteem en nie deur die roete (weg) waardeur die toestand verkry is nie, te kan herken.

- Doen “Review and check for section 5.4” op bl. 198 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).

ENTALPIEVERANDERINGE VIR CHEMIESE REAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 198-201 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te kan beskryf hoe energieveranderinge gemeet word; en
- te weet dat wanneer 'n proses onder konstante druk uitgevoer word, die energieoordrag as warmte (hitte) dieselfde is as die verandering in entalpie, ΔH .

- Bestudeer voorbeeld 5.6 op bl. 200 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 5.5" op bl. 201 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).

KALORIMETRIE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van Leergedeelte 5.6, bl. 201 - 205.

Leergedeelte
5.7

ENTALPIEBEREKENINGE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 205-213 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die energie wat afgegee word of benodig word om fisiese veranderinge en chemiese reaksies te bewerkstellig, te kan bereken deur gebruik te maak van tabelle met termodinamiese data (data sal aan julle verskaf word);
- Hess se wet te kan toepas om die verandering in entalpie, $\Delta_r H^\circ$, vir 'n reaksie te bereken;
- te weet hoe om energievlakdiagramme te teken en te interpreteer; en
- die standaard molêre entalpie van vorming, $\Delta_f H^\circ$, te kan gebruik om die entalpieverandering vir 'n reaksie, $\Delta_r H^\circ$, te bereken.

- Bestudeer voorbeeld 5.9 op bl. 207 en 208 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 5.2" op bl. 207. Dit sal vir jou waardevolle idees gee hoe om Hess se wet te gebruik.
- Bestudeer voorbeeld 5.10 op bl. 210 en 211 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 5.7" op bl. 212 en 213 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-54 agter in die handboek).
- Doen vraag 49 en 51 op bl. 217c van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-55 agter in die handboek).

Leergedeelte

5.8

PRODUK- OF REAGENSBEVOORDEELDE REAKSIES EN TERMODINAMIKA

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 213-214 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te verstaan en te weet dat produkbevoordeelde reaksies meestal negatiewe waardes vir $\Delta_r H^\circ$ het en dat reagensbevoordeelde reaksies positiewe waardes vir $\Delta_r H^\circ$ het, maar dat dit nie altyd waar is nie – daar is uitsonderings.

LEERAFDELING B

DIE BEHEER VAN CHEMIESE REAKSIES

INHOUD VAN LEERAFDELING

Leereenheid 6	Chemiese kinetika: die tempo van chemiese reaksies	51
Leereenheid 7	Beginsels van chemiese reaktiwiteit: ewewig	57
Leereenheid 8	Beginsels van chemiese reaktiwiteit: Die chemie van sure en basisse	64
Leereenheid 9	Beginsels van chemiese reaktiwiteit: ander aspekte van waterige ewewigte	75

Die tyd geskeduleer vir hierdie leerafdeling is 'n geskatte 80 uur.

Leerafdeling B is op gedeeltes van **hoofstuk 14, 15, 16 en 17** in **KT&T** gebaseer en sluit leereenhede 6, 7, 8 en 9 in.

CHEMIESE KINETIKA: DIE TEMPO VAN CHEMIESE REAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 15 uur.

Leereenheid 6 is op gedeeltes van **Hoofstuk 14**, bl. 507-553k van **KT&T** gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Te verstaan en te kan beskryf wat bedoel word met die tempo van 'n reaksie, en ook die kondisies (faktore) wat die tempo van 'n reaksie kan beïnvloed, te kan beskryf;
- tempovergelykings, tempokonstantes en reaksieordes vanaf eksperimenteel-verskaafte data te kan aflei;
- geïntegreerde tempowette te kan gebruik;
- die botsingsteorie te verstaan en aktiveringsenergie met behulp daarvan te kan bereken; en
- reaksiemeganismes en tempowette met mekaar in verband te kan bring.

TEMPO'S VAN CHEMIESE REAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 508-512 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy

- Die tempo van 'n reaksie in woorde en met 'n wiskundige vergelyking te kan definieer; en
- aanvanklike, gemiddelde en oombliklike reaksietempo uit beskikbare konsentrasie-tyd-data te kan aflei.

- Bestudeer voorbeeld 14.1 en 14.2 op bl. 510 - 512 om 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Doen "Review and check for section 14.1" op bl. 512 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-86 agter in die handboek).
- Doen vraag 1, 3 en 5 op bl. 553 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-86 agter in die handboek).

REAKSIEKONDISIES EN TEMPO'S

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 512-514 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die faktore (reagenskonsentrasie, temperatuur, teenwoordigheid van 'n katalisator en die fisiese toestande van die reagentse) wat die tempo van 'n reaksie kan beïnvloed, kan beskryf.

Leergedeelte
6.3

DIE EFFEK VAN KONSENTRASIE OP DIE REAKSIETEMPO

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 515-520 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die verskillende dele (tempokonstantes en reaksieordes) van 'n tempovergelyking te kan definieer;
- die werking en belangrikheid van 'n tempovergelyking te kan verstaan en in berekeninge te kan toepas;
- 'n tempovergelyking vanaf eksperimentele data te kan aflei.

- Bestudeer voorbeelde 14.3 en 14.4 op bl. 518 - 519 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvrae.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 14.1" op bl. 520. Dit sal vir jou waardevolle idees gee hoe om 'n tempovergelyking te bepaal.
- Doen "Review and check for section 14.3" op bl. 520 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-86 agter in die handboek).

Leergedeelte

6.4

KONSENTRASIE-TYD-VERWANTSKAPPE: GEÏNTEGREERDE TEMPOWETTE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 520-529 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die verwantskap tussen reagenskonsentrasie en tyd vir nulde-orde, eerste-orde en tweede-orde reaksies te kan beskryf en gebruik in berekeninge;
- grafiese metodes te kan toepas (grafieke opstel en interpreteer) vir die bepaling van reaksieordes en tempokonstantes vanaf eksperimentele data; en
- die konsep van halflewe ($t_{1/2}$) vir veral eerste-orde reaksies te kan gebruik.

- Bestudeer voorbeeld 14.5, 14.6 en 14.7 op bl. 521 tot 523 om 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Bestudeer voorbeeld 14.8 en 14.9 op bl. 527 en 528 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 14.4" op bl. 528 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-86 agter in die handboek).

Leergedeelte
6.5

'N MIKROSKOPIESE BESKOUIING VAN REAKSIETEMPO'S

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van Leergedeelte 6.5, bl. 529 - 539.

Leergedeelte
6.6

REAKSIEMEGANISMES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van Leergedeelte 6.6, bl. 539 - 549.

BEGINSELS VAN CHEMIESE REAKTIWITEIT: EWEWIG

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 13 uur.

Leereenheid 7 is op gedeeltes van **Hoofstuk 15**, bl. 555-583h van **KT&T** gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Die aard en eienskappe van chemiese ewewig te verstaan en te kan beskryf;
- die belangrikheid van die ewewigskonstante, K , en die reaksiekwosiënt, Q , te verstaan en beide hierdie begrippe in berekeninge te kan toepas en gebruik;
- ewewigskonstantes vir reaksies in oplossing en gasfase te kan neerskryf;
- chemiese reaksievergelykings te kan kombineer om 'n nuwe reaksievergelyking te kry en die ooreenstemmende ewewigskonstante te kan aflei;
- die reaksiekwosiënt en ewewigskonstante te kan gebruik om die rigting van 'n reaksie te bepaal;
- die ewewigskonstante te kan bepaal deur ewewig- en aanvangskonsentrasies te gebruik; en
- Le Chatelier se beginsel te kan toepas.

CHEMIESE EWEWIG: 'N OORSIG

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte ½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 556-557 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te verstaan dat chemiese reaksies omkeerbaar is en dat ewewigte dinamies van aard is.

- Doen “Review and check for section 15.1” op bl. 557 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 agter in die handboek).

Leergedeelte

7.2

DIE EWEIGSKONSTANTE EN REAKSIEKWOSIËNT

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 557-564 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die reaksiekwosiënt, Q , en die ewewigskonstante, K , vir 'n chemiese reaksie te kan neerskryf;
- te weet dat die konsentrasies van soliede, suiwer vloeistowwe en oplosmiddels nie in die ewewigskonstante-uitdrukking ingesluit word nie;
- te weet dat 'n groot waarde vir K ($K > 1$) daarop dui dat 'n reaksie produkbevoordeeld is en dat 'n klein waarde vir K ($K < 1$) daarop dui dat 'n reaksiereagens bevoordeel is;
- te weet dat die ewewigskonsentrasies uitgedruk kan word in terme van reagens- en produk-konsentrasies (in mol per liter) en dat K dan voorgestel word as K_C . Alternatiewelik word die konsentrasies van gasse verteenwoordig deur die partiële drukke en K vir sulke gevalle word voorgestel as K_{BL} ; en
- die reaksiekwosiënt, Q , te kan gebruik om te bepaal of 'n reaksie produkbevoordeeld, reagensbevoordeeld of by ewewig is.

- Bestudeer voorbeeld 15.1 op bl. 560 en 561 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 15.2 op bl. 563 en 564 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 15.2" op bl. 564 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 agter in die handboek).
- Doen vraag 1, 3 en 5 op bl. 583a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 en A-90 agter in die handboek).

BEPALING VAN 'N EWEWIGSKONSTANTE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 564-566 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- 'n Ewewigskonstante vanuit gegewe reagens- en produkonsentrasies te kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 15.3 op bl. 565 en 566 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 15.3" op bl. 566 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 agter in die handboek).

DIE GEBRUIK VAN EWEWIGSKONSTANTES IN BEREKENINGE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 567-571 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Ewewigskonstantes te kan gebruik om die konsentrasies (of druk) van 'n reagens of 'n produk by ewewig te kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 15.4 op bl. 567 en 568 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 15.5 op bl. 570 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 15.1" op bl. 571. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor wanneer om 'n kwadratiese vergelyking te gebruik. **Agter in KT&T in bylaag A, bladsy A-1 tot A-5, word mooi verduidelik hoe om logaritmes te gebruik en hoe om 'n kwadratiese vergelyking op te los. Bestudeer dit indien jy nie weet hoe nie.**
- Doen "Review and check for section 15.4" op bl. 571 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 agter in die handboek).

Leergedeelte
7.5

GEBALANSEERDE REAKSIEVERGELYKINGS EN EWEWIGSKONSTANTES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 571-575 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te weet hoe die ewewigskonstante, K , verander wanneer ander stoïometriese koeffisiënte gebruik word in 'n gebalanseerde reaksievergelyking, wanneer die reaksievergelyking omgekeer word of as verskeie reaksievergelykings bymekaar getel word om 'n nuwe netto vergelyking daar te stel.

- Bestudeer voorbeeld 15.6 op bl. 573 en 574 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 15.2" op bl. 574. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe die ewewigskonstante, K , verander wanneer ander stoïometriese koeffisiënte in 'n gebalanseerde reaksievergelyking gebruik word, wanneer die reaksievergelyking omgekeer word, of as verskeie reaksievergelykings bymekaar getel word om 'n nuwe netto vergelyking daar te stel.
- Doen "Review and check for section 15.5" op bl. 574 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 agter in die handboek).

Leergedeelte

7.6

VERSTEURING VAN 'N CHEMIESE EWEWIG

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte (leergedeelte 7.6) moet jy self bestudeer en voorberei vir toets- en eksamendoeleindes. Onthou dat selfstudiewerk tussen 10% en 20% van toetse, werksopdragte en die eksamen kan uitmaak.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 575-582 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Deur van Le Chatelier se beginsel gebruik te maak, die effek van 'n versteuring op 'n chemiese ewewig (verandering in temperatuur, verandering in konsentrasie, verandering in volume of 'n verandering in druk) te kan voorspel.

- Bestudeer voorbeeld 15.7 op bl. 576 en 577 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 15.6" op bl. 581 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-89 agter in die handboek).

BEGINSELS VAN CHEMIESE REAKTIWITEIT: DIE CHEMIE VAN SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 26 uur.

Leereenheid 8 is op KT&T, **Hoofstuk 16**, bl. 585-629j gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Die Brønsted-Lowry- en Lewis-teorieë van sure en basisse te verstaan en te kan toepas;
- die beginsels van chemiese ewewig op sure en basisse in waterige oplossings te kan toepas;
- die uitkoms van reaksies van sure en basisse te kan voorspel; en
- die invloed van struktuur en binding op suur-basiseienskappe te verstaan.

DIE BRØNSTED-LOWRY-KONSEP VAN SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 586-589 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die Brønsted-konsep van sure en basisse te kan definieer en gebruik;
- eenvoudige monoprotiese en poliprotiese sure en basisse te kan herken en gebalanseerde reaksievergelykings vir hulle ionisasie in water te kan neerskryf;
- te weet wanneer 'n verbinding amfiproties is; en
- Brønsted-sure en -basisse in 'n reaksie te kan herken en die suur en basis se gekonjugeerde suur en basis te kan identifiseer.

- Doen "Review and check for section 16.1" op bl. 588 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).
- Doen vraag 1, 3, 5 en 7 op bl. 629a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).

Leergedeelte
8.2

WATER EN DIE PH-SKAAL

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 589-592 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te kan beskryf wat met die outo-ionisasie van water bedoel word;
- die ionisasiekonstante van water, K_w , te kan definieer en gebruik;
- te weet wat die pH-skaal is en die pH konsep te kan gebruik; en
- eenvoudige pH-berekeninge te kan doen.

- Bestudeer voorbeeld 16.1 op bl. 590 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 16.2" op bl. 592 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).
- Doen vrae 9, 11 en 13 op bl. 629a van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 en A-93 agter in die handboek).

EWEWIGSKONSTANTES VIR SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 4 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 592-598 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Ewewigskonstante uitdrukkings vir swak sure en swak basisse te kan neerskryf;
- die pK_a vanaf K_a (of K_a vanaf pK_a) te kan bereken en te verstaan hoe die pK_a met suursterkte korreleer; en
- die verwantskap tussen K_a vir 'n swak suur en K_b vir die swak suur se gekonjugeerde basis te verstaan.

- Bestudeer “Problem-solving Tip 16.1” op bl. 594. Dit sal vir jou waardevolle idees gee van wanneer 'n suur of 'n basis sterk of swak is.
- Doen “Review and check for section 16.3” op bl. 598 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).
- Doen vraag 15, 17, 19 en 21 op bl. 629b van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-93 agter in die handboek).

SUUR-BASISEIENSKAPPE VAN SOUTE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 598-600 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- te kan voorspel of soute wat in water opgelos word neutrale, suur of basiese oplossings sal lewer.

- Bestudeer voorbeeld 16.2 op bl. 599 en 600 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer “Problem-solving Tip 16.2” op bl. 600. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe om te voorspel of wateropgeloste soute neutraal, suur of basies van aard sal wees.
- Doen “Review and check for section 16.4” op bl. 600 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).

VOORSPELLING VAN DIE RIGTING VAN SUUR-BASISREAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 601-603 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Reaksievergelykings vir suur-basisreaksies te kan neerskryf en dan daarvan te kan aflei of die reaksie by ewewig produkbevoordeeld of reagensbevoordeeld sal wees.

- Bestudeer voorbeeld 16.3 op bl. 602 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 16.5" op bl. 603 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).

TIPES SUUR-BASISREAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 603-605 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te verstaan en te weet wat die resultaat van die volgende tipes suur-basisreaksies sal wees:
  - die reaksie van 'n sterk suur met 'n sterk basis;
  - die reaksie van 'n swak suur met 'n sterk basis;
  - die reaksie van 'n sterk suur met 'n swak basis; en
  - die reaksie van 'n swak suur met 'n swak basis.

- Doen “Review and check for section 16.6” op bl. 605 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).

BEREKENINGE MET EWEWIGSKONSTANTES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 5 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 605-615 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die ewewigskonstante van 'n swak suur, K_a , en die ewewigskonstante van 'n swak basis, K_b , vanuit eksperimentele data te kan bereken; en
- ewewigskonstantes en ander inligting te kan gebruik om die pH van 'n oplossing van 'n swak suur of 'n swak basis te bereken.

- Bestudeer voorbeeld 16.4 op bl. 605 en 606 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 16.5 op bl. 607 en 608 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 16.6 op bl. 609 en 610 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer ook voorbeelde 16.7 en 16.8 op bl. 610 tot 614 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 16.3" op bl. 615. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor wat die pH van 'n oplossing sal wees nadat jy gelyke molhoeveelhede suur en basis gemeng het.
- Doen "Review and check for section 16.7" op bl. 615 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).

POLIPROTIESE SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 615-617 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te weet wat 'n poliprotiese suur of basis is; en
- te weet hoe om poliprotiese sure en basisse te hanteer in berekeninge van die pH van poliprotiese suur- of basisoplossings.

- Bestudeer voorbeeld 16.9 op bl. 616 en 617 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 16.8" op bl. 617 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).
- Doen vrae 67 en 69 op bl. 629d van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-93 agter in die handboek).

MOLEKULÊRE STRUKTUUR, BINDING EN SUUR-BASISOPTREDE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van Leergedeelte 8.9, bl. 617 - 622.

DIE LEWIS-KONSEP VAN SURE EN BASISSE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 1½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 622-627 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- 'n Verbinding te kan klassifiseer as 'n Lewis-suur ('n elektronpaar-ontvanger) of as 'n Lewis-basis (elektronpaarskenker).

- Doen “Review and check for section 16.10” op bl. 627 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-92 agter in die handboek).
- Doen vraag 79 en 81 op bl. 629e van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-93 agter in die handboek).

BEGINSELS VAN CHEMIESE REAKTIWITEIT: ANDER ASPEKTE VAN WATERIGE EWEWIGTE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leereenheid is 'n geskatte 21 uur.

Leereenheid 9 is op KT&T, **Hoofstuk 17**, bl. 631-677h gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leereenheid behoort jy:

- Te verstaan wat met die gemeenskaplike ioneffek bedoel word;
- te verstaan hoe die pH van 'n waterige oplossing beheer kan word deur van bufferoplossings gebruik te maak;
- die verandering in pH van 'n waterige oplossing gedurende 'n suur-basis-titrasie te kan evalueer en bereken; en
- chemiese ewewigkonsepte te kan toepas om die oplosbaarheid van ioniese verbindings te evalueer.

DIE GEMEENSKAPLIKE IOONEFFEK

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 4 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 632-635 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die term gemeenskaplike iooneffek te verstaan en te kan toepas; en
- die effek wat die byvoeging van 'n gemeenskaplike ioon by 'n oplossing van 'n swak suur of basis op die pH het, te kan voorspel.

- Bestudeer voorbeeld 17.1 op bl. 634 en 635 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen “Review and check for section 17.1” op bl. 635 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-96 agter in die handboek).
- Doen vrae 1, 3 en 5 op bl. 677 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-96 agter in die handboek).

PH-BEHEER: BUFFEROPLOSSINGS

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 5 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 636-644 gebaseer.

UITKOMSTE**Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:**

- Die funksie van 'n bufferoplossing te kan beskryf;
- die Henderson-Hasselbalch-vergelyking (vergeljking 17.2 op bl. 638) te kan gebruik om die pH van 'n bufferoplossing met 'n gegewe samestelling te kan bereken;
- te kan beskryf hoe om 'n bufferoplossing met 'n gegewe pH te kan voorberei; en
- die pH van 'n bufferoplossing voor en ná die byvoeging van 'n suur of basis te kan bereken.

- Bestudeer voorbeeld 17.2 op bl. 637 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 17.3 en 17.4 op bl. 639 tot 641 om nog 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 17.1" op bl. 641. Dit sal vir jou 'n waardevolle opsomming gee oor die belangrikste aspekte van bufferoplossings.
- Bestudeer voorbeeld 17.5 op bl. 642 en 643 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Doen "Review and check for section 17.2" op bl. 643 en 644 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-96 agter in die handboek).

Leergedeelte
9.3

SUUR-BASISTITRASIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 4½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 644-655 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Die pH van 'n suur-basisreaksie by die ekwivalensiepunt van 'n suur-basistitrasie te kan voorspel;
- die verskille tussen die titrasiekurwes van sterk sure / swak sure met sterk basisse / swak basisse te verstaan en te kan aandui; en
- die funksie en werking van 'n indikator in 'n suur-basistitrasie te kan beskryf.

- Bestudeer voorbeeld 17.6 op bl. 648 tot 650 om 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer voorbeeld 17.7 op bl. 652 en 653 om nog 'n idee te kry van 'n tipiese eksamenvraag.
- Bestudeer "Problem-solving Tip 17.2" op bl. 654. Dit sal vir jou waardevolle idees gee oor hoe om die pH op verskillende stadiums van 'n suur-basistitrasie te bereken.
- Doen "Review and check for section 17.3" op bl. 655 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-96 agter in die handboek).

Leergedeelte

9.4

OPLOSBAARHEID VAN SOUTE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 3½ uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 655-666 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Ewewigskonstanteuitdrukkings te kan neerskryf wat die verwantskap tussen die konsentrasie van ione in oplossings met die K_{sp} -waardes vir enige onoplosbare sout aandui;
- K_{sp} -waardes vanuit eksperimentele data te kan bereken;
- die oplosbaarheid van 'n sout vanaf die sout se K_{sp} -waarde te kan skat;
- die oplosbaarheid van 'n sout in die teenwoordigheid van 'n gemeenskaplike ioon te kan bereken; en
- te verstaan hoe die hidrolise van basiese anione die oplosbaarheid van soute affekteer.

- Bestudeer voorbeeld 17.8, 17.9 en 17.10 op bl. 657 tot 660 om 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Bestudeer ook voorbeelde 17.11 en 17.12 op bl. 662 tot 664 om nog 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Doen "Review and check for section 17.4" op bl. 666 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-96 agter in die handboek).

Leergedeelte
9.5

PRESIPITASIE-REAKSIES

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 2 uur.

Hierdie leergedeelte is op **KT&T**, bl. 667-670 gebaseer.

UITKOMSTE

Ná voltooiing van hierdie leergedeelte behoort jy:

- Te kan voorspel of 'n presipitaat sal vorm wanneer die ionkonsentrasies bekend is; en
- die ionkonsentrasies te kan bereken wat nodig is om die presipitasie van 'n onoplosbare sout te bewerkstellig.

- Bestudeer voorbeeld 17.13, 17.14 en 17.15 op bl. 668 tot 670 om 'n idee te kry van tipiese eksamenvrae.
- Doen "Review and check for section 17.5" op bl. 670 van **KT&T** (antwoorde is in bylaag N, bl. A-96 agter in die handboek).

Leergedeelte
9.6

DIE EWEWIGTE VAN KOMPLEKSE IONE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van Leergedeelte 9.6, bl. 670 - 672.

Leergedeelte
9.7

DIE OPLOSBAARHEID VAN KOMPLEKSE IONE

Die tyd geskeduleer vir hierdie leergedeelte is 'n geskatte 0 uur.

Neem slegs kennis van Leergedeelte 9.7, bl. 672 - 674.

BYLAAG

The Periodic Table of the Elements

1																	18				
Hydrogen 1 H 1.01 2.1																	Helium 2 He 4.00 ---				
Lithium 3 Li 6.94 1.0	Beryllium 4 Be 9.01 1.5															Boron 5 B 10.81 2.0	Carbon 6 C 12.01 2.5	Nitrogen 7 N 14.01 3.0	Oxygen 8 O 16.00 3.5	Fluorine 9 F 19.00 4.0	Neon 10 Ne 20.18 ---
Sodium 11 Na 22.99 0.9	Magnesium 12 Mg 24.31 1.2															Aluminum 13 Al 26.98 1.5	Silicon 14 Si 28.09 1.8	Phosphorus 15 P 30.97 2.1	Sulfur 16 S 32.07 2.5	Chlorine 17 Cl 35.45 3.0	Argon 18 Ar 39.95 ---
Potassium 19 K 39.10 0.8	Calcium 20 Ca 40.08 1.0	Scandium 21 Sc 44.96 1.3	Titanium 22 Ti 47.88 1.5	Vanadium 23 V 50.94 1.6	Chromium 24 Cr 52.00 1.6	Manganese 25 Mn 54.94 1.5	Iron 26 Fe 55.85 1.8	Cobalt 27 Co 58.93 1.8	Nickel 28 Ni 58.69 1.8	Copper 29 Cu 63.55 1.9	Zinc 30 Zn 65.39 1.6	Gallium 31 Ga 69.72 1.6	Germanium 32 Ge 72.61 1.8	Arsenic 33 As 74.92 2.0	Selenium 34 Se 78.96 2.4	Bromine 35 Br 79.90 2.8	Krypton 36 Kr 83.80 3.0				
Rubidium 37 Rb 85.47 0.8	Strontium 38 Sr 87.62 1.0	Yttrium 39 Y 88.91 1.2	Zirconium 40 Zr 91.22 1.4	Niobium 41 Nb 92.91 1.6	Molybdenum 42 Mo 95.94 1.8	Technetium 43 Tc (98) 1.9	Ruthenium 44 Ru 101.07 2.2	Rhodium 45 Rh 102.91 2.2	Palladium 46 Pd 106.42 2.2	Silver 47 Ag 107.87 1.9	Cadmium 48 Cd 112.41 1.7	Indium 49 In 114.82 1.7	Tin 50 Sn 118.71 1.8	Antimony 51 Sb 121.76 1.9	Tellurium 52 Te 127.60 2.1	Iodine 53 I 126.90 2.5	Xenon 54 Xe 131.29 2.6				
Cesium 55 Cs 132.91 0.7	Barium 56 Ba 137.33 0.9	Lutetium 71 Lu 174.97 1.1	Hafnium 72 Hf 178.49 1.3	Tantalum 73 Ta 180.95 1.5	Tungsten 74 W 183.84 1.7	Rhenium 75 Re 186.21 1.9	Osmium 76 Os 190.23 2.2	Iridium 77 Ir 192.22 2.2	Platinum 78 Pt 195.08 2.2	Gold 79 Au 196.97 2.4	Mercury 80 Hg 200.59 1.9	Thallium 81 Tl 204.38 1.8	Lead 82 Pb 207.20 1.8	Bismuth 83 Bi 208.98 1.9	Polonium 84 Po (209) 2.0	Astatine 85 At (210) 2.2	Radon 86 Rn (222) 2.4				
Francium 87 Fr (223) 0.7	Radium 88 Ra (226) 0.9	Lawrencium 103 Lr (262) ---	Rutherfordium 104 Rf (267) ---	Dubnium 105 Db (268) ---	Seaborgium 106 Sg (271) ---	Bohrium 107 Bh (272) ---	Hassium 108 Hs (270) ---	Meitnerium 109 Mt (276) ---	Darmstadtium 110 Ds (281) ---	Roentgenium 111 Rg (280) ---	Copernicium 112 Cn (285) ---	Ununtrium 113 Uut (284) ---	Ununquadium 114 Uuq (289) ---	Ununpentium 115 Uup (288) ---	Ununhexium 116 Uuh (293) ---	Ununseptium 117 Uus (294?) ---	Ununoctium 118 Uuo (294) ---				

Average relative masses are 2001 values, rounded to two decimal places.

All average masses are to be treated as measured quantities, and subject to significant figure rules. Do not round them further when performing calculations.

Element name → Mercury

Atomic # ← 80

Symbol → **Hg**

Avg. Mass ← 200.59

Electronegativity → 1.9

*lanthanides

**actinides

Lanthanum 57 La 138.91 1.1	Cerium 58 Ce 140.12 1.1	Praseodymium 59 Pr 140.91 1.1	Neodymium 60 Nd 144.24 1.1	Promethium 61 Pm (145) 1.1	Samarium 62 Sm 150.36 1.2	Europium 63 Eu 151.97 1.1	Gadolinium 64 Gd 157.25 1.2	Terbium 65 Tb 158.93 1.1	Dysprosium 66 Dy 162.50 1.2	Holmium 67 Ho 164.93 1.2	Erbium 68 Er 167.26 1.2	Thulium 69 Tm 168.93 1.3	Ytterbium 70 Yb 173.04 1.1
Actinium 89 Ac (227) 1.1	Thorium 90 Th 232.04 1.3	Protactinium 91 Pa 231.04 1.5	Uranium 92 U 238.03 1.4	Neptunium 93 Np (237) 1.4	Plutonium 94 Pu (244) 1.3	Americium 95 Am (243) 1.3	Curium 96 Cm (247) 1.3	Berkelium 97 Bk (247) 1.3	Californium 98 Cf (251) 1.3	Einsteinium 99 Es (252) 1.3	Fermium 100 Fm (257) 1.3	Mendelevium 101 Md (258) 1.3	Nobelium 102 No (259) 1.3

TABLE OF POLYATOMIC IONS			
acetate	CH ₃ COO ⁻	dihydrogen phosphate	H ₂ PO ₄ ⁻
arsenate	AsO ₄ ³⁻	hydrogen carbonate	HCO ₃ ⁻
arsenite	AsO ₃ ³⁻	hydrogen oxalate	HC ₂ O ₄ ⁻
benzoate	C ₆ H ₅ COO ⁻	hydrogen sulfate	HSO ₄ ⁻
borate	BO ₃ ³⁻	hydrogen sulfide	HS ⁻
bromate	BrO ₃ ⁻	hydrogen sulfite	HSO ₃ ⁻
carbonate	CO ₃ ²⁻	hydroxide	OH ⁻
chlorate	ClO ₃ ⁻	hypochlorite	ClO ⁻
chloride	Cl ⁻	iodate	IO ₃ ⁻
chlorite	ClO ₂ ⁻	monohydrogen phosphate	HPO ₄ ²⁻
chromate	CrO ₄ ²⁻	nitrate	NO ₃ ⁻
cyanate	CNO ⁻	nitrite	NO ₂ ⁻
cyanide	CN ⁻	orthosilicate	SiO ₄ ⁴⁻
dichromate	Cr ₂ O ₇ ²⁻	oxalate	C ₂ O ₄ ²⁻
		perchlorate	ClO ₄ ⁻
		periodate	IO ₄ ⁻
		permanganate	MnO ₄ ⁻
		peroxide	O ₂ ²⁻
		phosphate	PO ₄ ³⁻
		pyrophosphate	P ₂ O ₇ ⁴⁻
		sulfate	SO ₄ ²⁻
		sulfite	SO ₃ ²⁻
		thiocyanate	SCN ⁻
		thiosulfate	S ₂ O ₃ ²⁻
		POSITIVE POLYATOMIC IONS	
		ammonium	NH ₄ ⁺
		hydronium	H ₃ O ⁺

1 H ⁺ hydrogen	2 Be ²⁺ beryllium
3 Li ⁺ lithium	4 Mg ²⁺ magnesium
11 Na ⁺ sodium	12 Ca ²⁺ calcium
19 K ⁺ potassium	20 Sc ³⁺ scandium
37 Rb ⁺ rubidium	38 Sr ²⁺ strontium
55 Cs ⁺ cesium	56 Ba ²⁺ barium
87 Fr ⁺ francium	88 Ra ²⁺ radium

21 Sc ³⁺ scandium	22 Ti ⁴⁺ titanium (IV)	23 V ³⁺ vanadium (III)	24 Cr ³⁺ chromium (III)	25 Mn ²⁺ manganese (II)	26 Fe ³⁺ iron (III)	27 Co ²⁺ cobalt (II)	28 Ni ²⁺ nickel (II)	29 Cu ²⁺ copper (II)	30 Zn ²⁺ zinc
39 Y ³⁺ yttrium	40 Zr ⁴⁺ zirconium	41 Nb ⁵⁺ niobium (V)	42 Mo ⁶⁺ molybdenum	43 Tc ⁷⁺ technetium	44 Ru ³⁺ ruthenium (III)	45 Rh ³⁺ rhodium	46 Pd ²⁺ palladium (II)	47 Ag ⁺ silver	48 Cd ²⁺ cadmium
57 La ³⁺ lanthanum	72 Hf ⁴⁺ hafnium	73 Ta ⁵⁺ tantalum	74 W ⁶⁺ tungsten	75 Re ⁷⁺ rhenium	76 Os ⁴⁺ osmium	77 Ir ⁴⁺ iridium	78 Pt ⁴⁺ platinum (IV)	79 Au ³⁺ gold (III)	80 Hg ²⁺ mercury (II)
89 Ac ³⁺ actinium	90 Th ⁴⁺ thorium	91 Pa ⁵⁺ protactinium (V)	92 U ⁶⁺ uranium (VI)	93 Np ⁵⁺ neptunium	94 Pu ⁴⁺ plutonium (IV)	95 Am ³⁺ americium (III)	96 Cm ³⁺ curium	97 Bk ³⁺ berkelium (III)	98 Cf ³⁺ californium
58 Ce ³⁺ cerium	59 Pr ³⁺ praseodymium	60 Nd ³⁺ neodymium	61 Pm ³⁺ promethium	62 Sm ³⁺ samarium (III)	63 Eu ³⁺ europium (III)	64 Gd ³⁺ gadolinium	65 Tb ³⁺ terbium	66 Dy ³⁺ dysprosium	67 Ho ³⁺ holmium
68 Er ³⁺ erbium	69 Tm ³⁺ thulium	70 Yb ³⁺ ytterbium (III)	71 Lu ³⁺ lutetium	81 Tl ⁺ thallium (I)	82 Pb ²⁺ lead (II)	83 Bi ³⁺ bismuth (III)	84 Po ²⁺ polonium (II)	85 At ⁻ astatine	86 Rn radon
82 Pb ²⁺ lead (II)	83 Bi ³⁺ bismuth (III)	84 Po ²⁺ polonium (II)	85 At ⁻ astatine	86 Rn radon	99 Es ³⁺ einsteinium	100 Fm ³⁺ fermium	101 Md ²⁺ mendelevium (II)	102 No ²⁺ nobelium (II)	103 Lr ³⁺ lawrencium

PERIODIC TABLE OF IONS

KEY

atomic number → 26 Fe³⁺ ← ion charge

iron (III) ← ion name (IUPAC)

symbol → Fe²⁺ ← iron (II)

13 B boron	14 C carbon	15 N ³⁻ nitride	16 O ²⁻ oxide	17 F ⁻ fluoride	18 Ne neon
13 Al ³⁺ aluminum	14 Si silicon	15 P ³⁻ phosphide	16 S ²⁻ sulfide	17 Cl ⁻ chloride	18 Ar argon
31 Ga ³⁺ gallium	32 Ge ⁴⁺ germanium	33 As ³⁻ arsenide	34 Se ²⁻ selenide	35 Br ⁻ bromide	36 Kr krypton
49 In ³⁺ indium	50 Sn ⁴⁺ tin (IV)	51 Sb ³⁺ antimony (III)	52 Te ²⁻ telluride	53 I ⁻ iodide	54 Xe xenon
81 Tl ⁺ thallium (I)	82 Pb ²⁺ lead (II)	83 Bi ³⁺ bismuth (III)	84 Po ²⁺ polonium (II)	85 At ⁻ astatine	86 Rn radon

TABEL 1: Oplosbaarheidstabel.

TABLE 1: Solubility Table.

Soluble compounds		Exceptions
Almost all salts of Na^+ , K^+ and NH_4^+		
All salts of Cl^- , Br^- and I^-	$\Leftrightarrow$	Halides of Ag^+ , Hg_2^{2+} and Pb^{2+}
Compounds containing F^-	$\Leftrightarrow$	Fluorides of Mg^{2+} , Ca^{2+} , Sr^{2+} , Ba^{2+} and Pb^{2+}
Salts of nitrate, NO_3^- ; chlorate, ClO_3^- ; perchlorate, ClO_4^- ; acetate, CH_3COO^-		KClO_4
Salts of sulfate, SO_4^{2-}	$\Leftrightarrow$	Sulfates of Sr^{2+} , Ba^{2+} and Pb^{2+}
Insoluble compounds		Exceptions
All salts of carbonate, CO_3^{2-} ; phosphate, PO_4^{3-} ; oxalate, $\text{C}_2\text{O}_4^{2-}$; chromate, CrO_4^{2-} ; sulfide, S^{2-} ; Most metal hydroxides OH^- and oxides, O^{2-}	$\Leftrightarrow$	Salts of NH_4^+ and alkali metal cations